

els seus ous. Hi ha barreja de passats i presents: *lança, atança, cura, fa*, al costat de *féu, torcà, alendà*. Un matís semblant de cosa feta d'esquillentes, sense atenció, ve a ser el que, segons *AlcM*, té de *burxada* «per casualitat» a Tarragona. — ³ Per més que la tradició lexicogràfica no el reculli fins a Belv. (1803): «*burxar*: hurgar, *rutabulo pungero*»; acompanyat de *burxa* i *burxó*. No crec que sigui això el verb *bruxar*, present *bruxa*, que recull el *Torcimany* d'Aversó. — ⁴ *Almenys* el dic. d'Escrig, 1851, que molt més sovint reflecteix l'ús de Llúria que no imita altres dicc. cat. dona *burjar* (o sigui *burçar*) i *burjó* com a equivalents de *punxar*, *punxó*. — ⁵ El català és el que ha mantingut impertorbablement la distinció en aquest punt, canviant -RS- originària en -SS- i mantenint -RÇ-. En parlars occitans moderns hi ha algun cas de *bussà*; però és perquè en llengua d'oc hi va haver antigament gran resistència contra la simplificació de -RS-, i així quan modernament s'ha introduït la simplificació també se'n rossega alguns mots amb -RÇ- antiga: abans allí era *versana, vers, versar, morsel, escars, dors*; avui han aparegut, junt amb aquestes, les formes oc. dial. *vessano, ver, vessà, moussèu, dòs, doussié; escàs* és quasi general (però nicenc *escars*, delf. *eichars*), etc., d'on ultra-correccions o exageracions en un sentit o en l'altre: *faci* substitueix *farci(r)* al Llenguadoc i Marsella, *façun* en lloc de *farçum, fasset* en lloc de *farset*; prov. *amoussà, amoussi*, 'apagar' (it. *ammorzare* ADMORTIARE); rodanès *escussà* «retrousser sa robe» (usat per ex. per Roumanille), en lloc del comú *escursà* (cf. cat. *escurçar*, etc., amb *r* constant i ferma), llem. *moussà* = fr. *amorcer*. — ⁶ A Alvèrnia mateix conviuen formes amb *ou* i amb *u* (= -ü). B.-alv. *burjà* «fourgonner à l'aide d'une perche pour déloger le poisson», «attaquer, critiquer vivement»; i *burjo* f. «longue perche à fourgonner l'eau» (Michalias), però a Vinzelles *bourdzà* «fourgonner, tisonner, fourrager» (Dauzat). A Llçd., Sauvages dona alhora *bourjhà* «fouiller profondt. la terre avec la pioche ou la marre» i *burjhà* «fourgonner». — ⁷ Brunel (*Les plus anc. chartes*, 1.7) troba un *alode de Burcafol* en un doc. de Foix que hom data de c. 1030-40, i suggereix que sigui un *Brucafel*, topònim menor avui, en terme de Carcassona, en el qual sembla que sospita un compost d'aquest verb *burcar*. Ja es veu que això queda problemàtic en molts sentits (geogràfic, etc.) i que no s'explicaria la *e* moderna ni l'oposició *bruc- ~ burc-*. Havent-hi *fuolb/ fuelh* 'fulla', s'ha de tractar d'un vegetal: *bruc*; abans de l'accent *bruguera* > *burguera*. — ⁸ I veg. encara *bultzaka* «poussant violemment» en el vell biscaí d'Ànizbarro; i cf. encara els articles *bultzakada, bultzakari*, i d'altra banda dos o tres en *bulk-* en el dicc. d'Azkue. — ⁹ Penso que es relacionen més amb el mot basc els nav. *burciar* 'fornicar' (< 'empènyer') d'on *burciada* 'grosseria', 'incorrecció'; «manotazo» (Iribarren). No sé si va amb aquell o amb el cat.-oc., el nav. *burcín* «hierro para atizar el fuego» (id.). — ¹⁰ Tinguem encara en compte que

no hi hauria seguretat que *URTARE* i fins *URTARE* fossin precisament cèltics i no d'una altra llengua de la gran nissaga indoeuropea. Pux que en la mateixa arrel es troben mots eslaus i índics, i un mot bàltic de forma i sentit bastant veï com el lit. *virstù, virsti* 'bolcar-se, desplomar-se, estimar-se'; i, més que cap, el tocarí *wärt* 'tirar, llançar' (dial. A), prep. 'contra' (dial. B) (Krause).

¹⁰ BUS, 'home que treballa submergit', del cast. *buzo*, i aquest, pres del port. *búzio* id., pròpiament 'caragol que viu sota aigua', el qual descendeix del ll. *bŭcĭna* 'corn' (de mariner, de caça, etc.). □ 1.ª doc.: *busso* Lab., 1839 (accentuat *bussó* per err. tipogr.); *bus*, ¹⁵ *DFa*.

Per a l'homònim *fer el bus* 'fer demostracions de falsa reverència o humilitat' [Lab., 1839, i ja c. 1450, *Curial*], veg. *DCEC*, s. v. *BRUCES*. Per a *bus* 'embarcació', veg. *GUSSI*.

²⁰ DERIV.: *Bussejar*, del cast. *bucear* [1726].

Busaina, busanyes, busarola, V. *bossa* *Busal* (*AlcM*) sembla error de lectura per *brisal* o *BRIAL* (veg. aquest), o bé encreuament d'aquest amb *BURELL* *Busanya*, V. *bua* *Busarany*, V. *musaranya* *Busaroc, busaroca*, V. *bisaroca*

BUSCA, 'barreta o agulla de rellotge', 'bri', 'brossa', junt amb el seu derivat *BUSCALL* 'garrot o tros de llenya', és un mot comú amb l'oc. *busca* i fr. *bûche*, d'origen incert, potser germànic (cf. a.-al. mj. *bûsch* 'garrot', al. mod. *bausch* 'monyó', 'manyoc, bloc'; encara que s'hi acosta el verb *BUSCAR* 'cercar', que hom ha cregut derivat de *busca* amb el sentit primitiu de 'cercar llenya', aquest verb prové essencialment d'una adaptació del cast. *buscar* 'cercar' (també port. *buscar* id.), d'origen desconegut, potser pre-romà, i en tot cas independent de *busca*, que en castellà i portuguès no ha existit mai. □ 1.ª doc.: c. 1275, Llull.

«En axí com se descobé ab vista corporal *busca* o leganya en uy; en axí se descobé ab los ulls qui voen ['veuen'] Déu, colpa e pecat», *Doctrina Pueril*, ed. Gili, p. 100. O sigui que ja hi és amb el sentit de 'brossa a l'ull', avui encara viu (recordo que un parent, no sé si empordanès, veient-me plorar, de nen, me'n va treure una, que anomenava així, amb la punta d'una paperina). Altres vegades, també, molt antic, en el sentit de 'volva' o 'engruna': «la mia fortalesa flaca és, e petita més que la *busca*», S. XIV, Bernat Oliver (*Excitatori*, NCl., 30).

El famós passatge de l'Evangeli es traduïa a l'Edat Mitjana «veus tu la *busca* en l'ull de ton frare e no veus la biga en lo teu» (*Evang. de Palau*); això esdevingué simbòlic en el nostre S. xv: *los de la Biga e la Busca* foren llavors (a Barcelona mateix) el partit dels poderosos i d'uns que pretenien ser «proletaris», quasi com si diguéssim 'els del tronc gruixut i els del branquilló o el bri' (als quals els digueren també *los buscaires*, *DAg.*).¹ Del català degué passar a l'arago-